Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-12-03

TRN 2019–0093

Handläggare:
Therese Strimell Flodqvist

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Förlängning Regionalt serviceprogram 2014–2020

Ärendebeskrivning

Tillväxt- och regionplaneförvaltningens förslag till förlängning av Regionalt serviceprogram 2014–2020, vilket är en del av Region Stockholms regionala utvecklingsuppdrag. Det regionala serviceprogrammet bidrar till att uppfylla Region Stockholms mål och ambitioner.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2020-12-03
Regionalt serviceprogram 2014–2020 för Stockholmsregionen, TRN 2019–0093

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta följande:

1. Regionalt serviceprogram 2014–2020 för Stockholmsregionen, TRN 2019–0093, förlängs med ett år och ska gälla till och med 31 december 2021.

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Alla regioner har ett regionalt serviceprogram som är framtaget utifrån en analys av rådande förutsättningar i länet. Det nuvarande regionala serviceprogrammet gäller för perioden 2014–2020. Förvaltningen föreslår att förlänga det nuvarande serviceprogrammet med ett år i avvaktan på den kommande nationella strategin för regional tillväxt som kommer att beslutas under 2021.

Bakgrund

Alla regioner har i uppdrag från staten att ha ett regionalt serviceprogram framtaget utifrån en analys av rådande förutsättningar i länet. Målet med det regionalaserviceprogrammet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka i hela länet och erbjudas god service inom rimliga avstånd. Detta uppnås genom satsningar på att bevara och, i största möjliga mån, öka tillgängligheten till olika servicefunktioner. De prioriterade insatsområdena är:

- Tillgänglighet till dagligvaror
- Tillgänglighet till drivmedel
- Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster
- Samordnade lösningar för kommersiell och offentlig service

Alla insatser som bedrivs inom ramen för serviceprogrammet ska bidra till att uppfylla det övergripande målet och syftet. Programmet överensstämmer väl med intentionerna i RUFS 2050 och bidrar till genomförande och måluppfyllelse av både RUFS 2050 och den regionala landsbygds- och skärgårdsstrategin.

Överväganden

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen föreslår att förlänga Regionalt serviceprogram 2014–2020 för Stockholmsregionen (TRN 2019–0093) med 1 år.

Det regionala serviceprogrammet är ett av verktygen för genomförandet av regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Arbetet med den nya strategin för hållbar regional tillväxt är pågående och beräknas vara klar under 2021.

Serviceprogrammet är även ett underlag i arbetet med att uppfylla målen i Sveriges landsbygdsprogram 2014–2020. Arbetet med nya strategiska planen för landsbygdspolitiken i Sverige är försenad och det nya landsbygdsprogrammet beräknas börja gälla från och med 1 januari 2023.

Den kommande strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft och det kommande landsbygdsprogrammet skapar förutsättningar för hur det regionala serviceprogrammet för Stockholmsregionen kan utformas. I och med att strategin och programmet fortfarande är under bearbetning ser förvaltningen det nödvändigt att förlänga det nuvarande serviceprogrammet med ett år.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Miljökonsekvenser av beslutet
I enlighet med Region Stockholms miljöpolitiska program, Miljöprogram 2017–2021 har hänsyn till miljön beaktats och det bedöms att en särskild miljökonsekvensbedömning i detta ärende inte är relevant.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Therese Strimell Flodqvist
Regionplanerare

Regionalt serviceprogram 2014 – 2020

för Stockholmsregionen

Region Stockholm

Sammanfattning

Det regionala serviceprogrammet 2014-2020 avser stöd till kommersiell service och grundläggande betaltjänster. Programmets syfte är att bidra till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv på landsbygden och i skärgården. Målet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god service inom rimliga avstånd. Detta ska uppnås genom satsningar på att bevara, och i största möjliga mån, öka tillgängligheten till olika servicefunktioner. De prioriterade insatsområdena är:

- Tillgänglighet till dagligvaror
- Tillgänglighet till drivmedel
- Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster
- Samordnade lösningar för kommersiell och offentlig service

Alla insatser som bedrivs inom ramen för serviceprogrammet ska bidra till att uppfylla det övergripande målet och syftet. Programmet överensstämmer väl med intentionerna i länets Regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) 2050.

Det regionala serviceprogrammet lämnades till Näringsdepartementet 2014. Programperioden förlängdes till 2020 i samband med att Region Stockholm övertog det regionala utvecklingsansvaret.

Innehåll

Sammanfattning 1
Innehåll 2
Inledning 3
Bakgrund 4
Analys 5
Avgränsning 6
Den regionala processen 7
Koppling till övriga program för regional tillväxt 7
Partnerskap och kommunalt deltagande 7
Hållbar utveckling 7
Jämställdhet 7
Miljö 7
Mångfald 8
Prioriterade områden 9
Tillgänglighet till dagligvaror 10
Tillgänglighet till drivmedel 11
Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster 12
Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service 13
Mål och indikatorer 14
Insatsmål 14
Resultatmål 14
Effektmål 14
Horisontella mål och övriga aktiviteter 15
Indikatorer 15
Uppföljning och utvärdering 16
Insatsmål och indikatorer 17
Resultatmål och indikatorer 18
Effektmål och indikatorer 19

Inledning

Det regionala serviceprogrammet 2014-2020 syftar till att bidra till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i Stockholms läns landsbygder och skärgårdssamhällen. Tillgänglighet till samhällsservice är en förutsättning för hållbar regional utveckling. Målet är att skapa rätt förutsättningar för människor och företag att verka i hela Stockholmsregionen och erbjudas god service inom rimliga avstånd. Detta ska uppnås genom att bevara och i största möjliga mån öka tillgängligheten till olika servicefunktioner i länet. De prioriterade insatsområdena är:

- Tillgänglighet till dagligvaror
- Tillgänglighet till drivmedel
- Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster
- Samordnade lösningar för kommersiell och offentlig service

Uppdraget att utarbeta och genomföra det regionala serviceprogrammet har tidigare legat på Länsstyrelsen i Stockholm som gjort ett gediget arbete med att uppfylla dess mål och syfte. 2019 övertog Region Stockholm det regionala utvecklingsansvaret och därmed även ansvar för serviceprogrammet. Arbetet fortsätter nu genom att samordnas med intentionerna i Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) 2050 och Landsbygds- och Skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen, för att hela Stockholmsregionen ska leva och växa.

Bakgrund

Sedan mitten av 70-talet har Länsstyrelsen arbetat med stöd till kommersiell service. I Länsstyrelsens regionala serviceprogram (RSP) 2010-2013 riktades insatserna till investeringsstöd till livsmedelsbutiker och bensinanläggningar, betaltjänstlösningar och samordnade lösningar mellan kommersiell och offentlig service. Insatserna har i första hand gällt skärgården.

2019 övertog Region Stockholm det regionala utvecklingsansvaret och därmed även ansvar för serviceprogrammet. Arbetet fortsätter nu genom att samordnas med intentionerna i Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) 2050 och Landsbygds- och Skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen.

Analys

Resultatet av det regionala serviceprogrammet 2010-2013 har av Länsstyrelsen i huvudsak bedömts vara positivt. Antalet investeringsstöd som beviljats till butiker och bensinanläggningar blev dock färre än beräknat, men alla stödberättigade ansökningar som inkom beviljades stöd.

Erfarenheterna av Länsstyrelsens arbete med (RSP) 2010-2013 visar att tillgången till grundläggande betaltjänster är mycket begränsad och inte kan anses tillfredställande. Det saknas marknadsmässiga krafter som kan bära ansvaret för grundläggande betaltjänster i Stockholmslandsbygder och skärgårdssamhällen. Den största problematiken ligger i Stockholms skärgård och det skiljer sig mycket åt beroende på vilken ö som personen besöker, bor eller driver företag på. På flertalet av öarna i Stockholms skärgård finns ingen möjlighet att ta ut kontanter, betala räkningar eller deponera dagskassor. Således är behovet av samordnade insatser av avgörande betydelse. Eftersom skärgården består av öar tar alla transporter längre tid jämfört med fastlandet.

Insatserna gällande grundläggande betaltjänster har, under tidigare programperiod, gällt hämtning av dagskassor på 15 öar och investeringar i recyclingmaskiner på 4 öar (Ljusterö, Möja, Sandhamn och Utö). Möjligheten att ta ut kontanter samt att lämna dagskassor är de tjänster som Länsstyrelsen identifierat som viktigast.

Under tidigare programperioder har ett flertal samordnande projekt genomförts bl.a.:

- I Österåkers kommun har Länsstyrelsen och Tillväxtverket bidragit med finansiering för att stärka det lokala och regionala servicearbetet med ökat kommunalt engagemang. Med gott resultat.
- Vaxholms stad har tillsammans med näringsidkare skapat en mobil applikation för guidning i skärgården som visar på kommersiell och offentlig service för besökare.
- På Utö (Haninge kommun) bedrivs ett pilotprojekt med en wifi-zon som syftar till att underlätta för olika typer av mobila betaltjänstlösningar. Länsstyrelsen hoppas att projektet kan bana väg för liknande projekt i länets glesbygd. Detta kräver dock en större satsning på IT-infrastrukturen då den är mycket undermålig i Stockholms skärgård.
- På Svartsö (Värmdö kommun) har ett projekt gällande energieffektivisering i butiken genomförts tillsammans med studenter och forskare från KTH. Resultaten var positiva och energiförbrukningen kunde i många fall minskas med enkla medel.

Avgränsning

Enligt instruktionerna för RSP ska tillgången till kommersiell service vara utgångspunkten för programmets insatser. Dagligvarubutikerna har stor betydelse för detta, men klarar inte att på egen hand upprätthålla levande samhällen. Sambanden mellan frågor om kommersiell service, betaltjänster, bredband, miljö, jämställdhet och mångfald är centrala för tillgängligheten till kommersiell service. Serviceprogrammet bygger på samverkan och riktar sig till de aktörer som arbetar med samhällsutveckling och tillväxt i Stockholms län. Ett flertal kommuner, företag och ideella aktörer inom länet bidrar med servicelösningar och även Länsstyrelsen i Stockholm har lång erfarenhet av att stödja investeringar i kommersiell service.

När det gäller stödbeslut enligt förordningen 2000:284 om stöd till kommersiell service fokuseras stöden geografiskt främst till de kärnöar som fastslagits i RUFS 2050.

Den regionala processen

Det regionala serviceprogrammet 2014-2020 samordnas med övriga regionala utvecklingsplaner och förankras i befintliga partnerskap. De horisontella målen jämställdhet, miljö och mångfald kommer att betonas särskilt och uppmärksammas i alla aktiviteter i programmet.

Koppling till övriga program för regional tillväxt

Serviceprogrammet överensstämmer väl med intentionerna i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) 2050. Programmet har även samordnats med Länsstyrelsen i Stockholms strategi för jämställdhetsintegrering.

Partnerskap och kommunalt deltagande

Samordningen av servicefrågorna sker främst i Regionala Skärgårdsrådet (ursprungligen bildat 1974) och Skärgårdsarbetets exekutivkommitté som leds av landshövdingen. I Skärgårdsrådet och Exekutivkommittén ingår representanter för Region Stockholm Länsstyrelsen, skärgårdskommunerna, Skärgårdsstiftelsen, Skärgårdsföretagarna och SIKO (Skärgårdarnas Intresseföreningars Kontaktorganisation).

Hållbar utveckling

De horisontella perspektiven jämställdhet, mångfald och miljö integreras i programmet och i uppföljnings- och utvärderingsarbetet.

Jämställdhet

Insatserna i serviceprogrammet riktas såväl till kvinnor som till män. Av den förstudie som genomfördes år 2009, inför arbetet med serviceprogrammet 2010-2013, framgick det att könsfördelningen mellan män och kvinnor som är ägare/företagsledare i skärgårdsbutikerna var mycket jämn.

Miljö

Serviceprogrammet bidrar till att uppnå miljömålen på flera sätt. Genom att informera de aktörer som medverkar i programmet och påpeka vikten av att bevara den lokala servicen kan bil- och båtresor för att handla på andra orter begränsas. Grundpelaren i serviceprogrammet är god tillgänglighet till service. Varje nedlagt serviceställe betyder ökad miljöbelastning. Lokal upphandling av närodlade produkter är också önskvärt i syfte att minska varutransporterna och därmed miljöbelastningen men också att skapa arbetstillfällen.

Mångfald

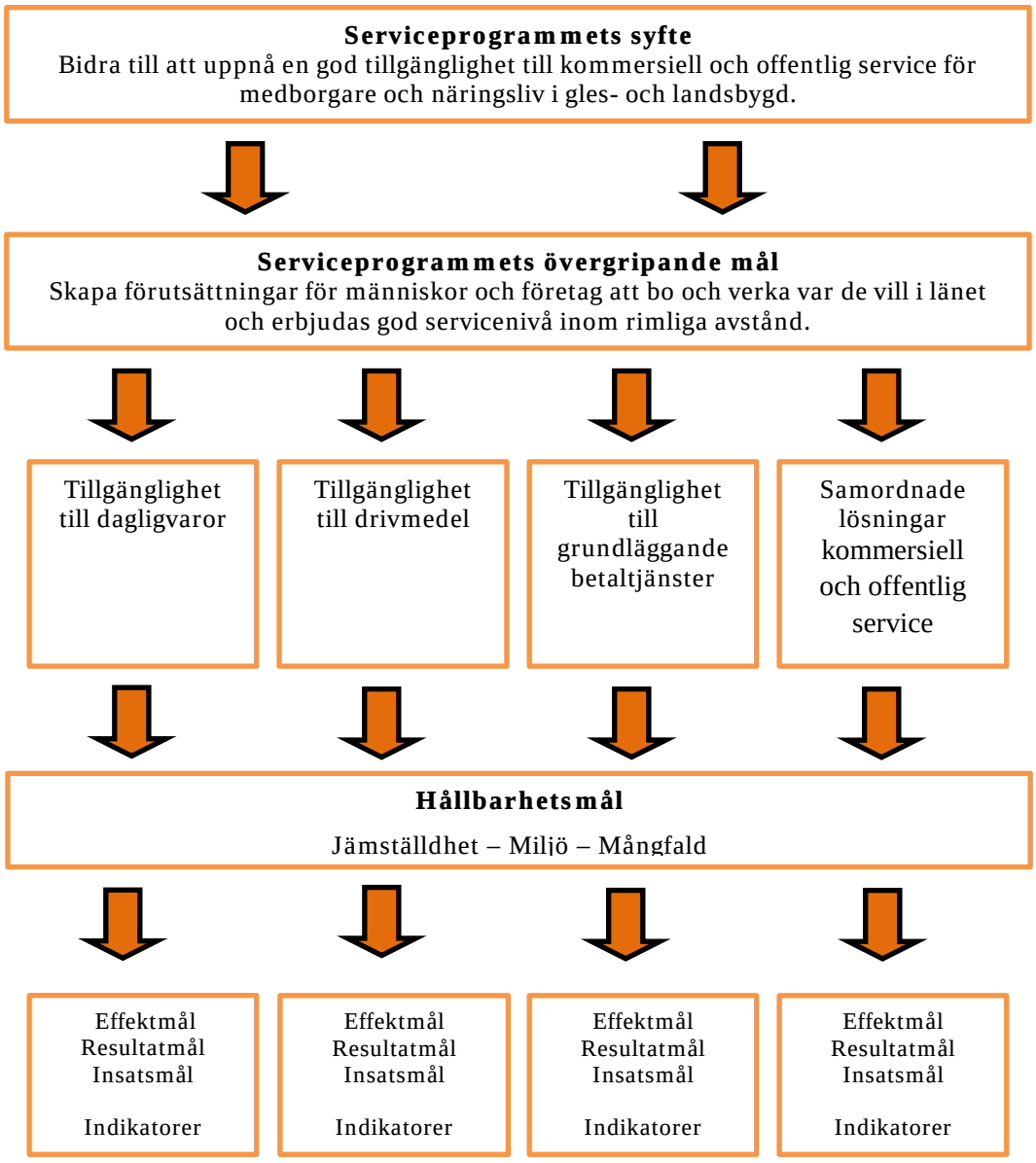
I Stockholms skärgård är det ytterst få personer med utländsk härkomst som driver butik/drivmedelsanläggning. Utgångspunkten för arbetet i serviceprogrammet är att insatserna skall utformas efter butikernas situation och de behov som finns bland handlare och personal, oavsett härkomst.

Det är önskvärt med en ökad mångfald i Stockholms skärgård och det finns ett behov av att tillgängliggöra och upplysa om skärgårdens möjligheter. Detta för att skapa förutsättning för personer med utländsk härkomst att tillgodogöra sig skärgårdens utbud.

Prioriterade områden

I serviceprogrammet koncentreras de insatsspecifika målen till fyra områden:

- A Tillgänglighet till dagligvaror
- B Tillgänglighet till drivmedel
- C Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster
- D Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service

Tillgänglighet till dagligvaror

Insatserna för livsmedelsbutikerna riktas mot glesbygden, i första hand mot skärgården. De syftar främst till att bevara de butiker som finns idag. Investeringarna avser ofta effektiviseringar av butiksverksamheten och kompletterande verksamheter som kaférörelse och tillbehörsförsäljning av olika slag. Serviceprogrammet riktar sig mot åretruntbutiker på mindre orter med en omsättning på högst 11 miljoner kr per år.

Tillgänglighet till drivmedel

I likhet med butikerna inriktas insatserna främst mot de drivmedelsanläggningar som finns idag. Under skrivandet av föregående program uppskattades antalet ansökningar till 8 stycken, utfallet blev 3 stycken.

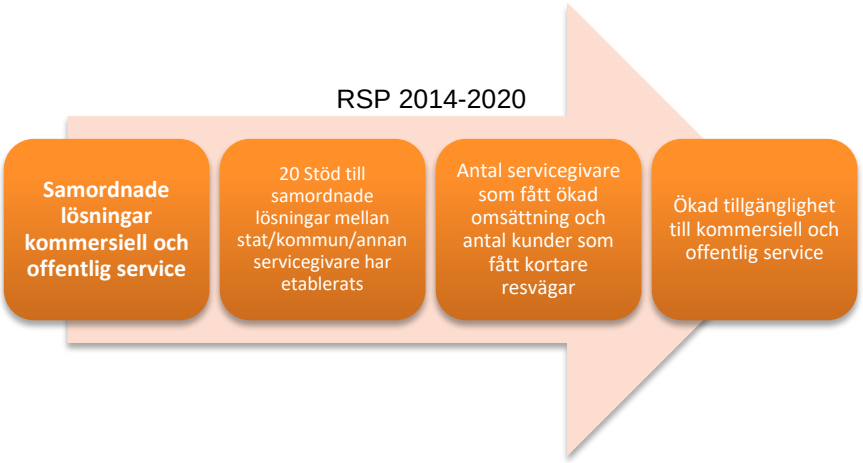
Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster

När svensk Kassaservice lades ned 2008 försvann möjligheterna att ta ut kontanter, betala räkningar och lämna dagskassor. Uppdraget att bevaka och säkerställa tillgången till grundläggande betaltjänster ligger idag på Länsstyrelsen. Insatserna inriktas mot förbättringar av betalservicen i skärgården. Målet är att grundläggande betaltjänster, i första hand, ska finnas på skärgårdens kärnöar.

Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service

Insatserna riktas mot en utökad samverkan mellan butiker, kommuner, myndigheter och lokala ideella föreningar vad gäller olika former av service till medborgarna till exempel post, turistinformation, kommuninformation och olika typer av bankservice. Föregående programperiod uppskattades antalet stöd till 8 stycken, utfallet blev 20 stycken.

Mål och indikatorer

De insatsspecifika målen är uppdelade på tre nivåer: Insatsmål, Resultatmål och Effektmål. Till dessa mål kopplas indikatorer som ska mäta måluppfyllelsen för respektive mål. De tre målnivåerna på insatsnivå skiljer sig åt med avseende på när i tiden de förväntas uppnås samt vilka möjligheter insatsen har att direkt påverka målen. Nedan följer en beskrivning av respektive målnivå.

Insatsmål

(Insatsmål är mål för de insatser som genomförs inom programmet.)

- Insats A: 30 beviljade investeringsstöd för upprustning/inventarier.
- Insats B: 10 beviljade investeringsstöd för upprustning/utrustning.
- Insats C: 16 stöd till betaltjänstlösningar har åstadkommits (möjligheter till kontantuttag, betalningsförmedling eller dagskasseinlämning).
- Insats D: 20 stöd till samordningsslösningar mellan butiker och stat/kommun/annan servicegivare har etablerats.

Resultatmål

(Resultatmål är ett resultat av en insats.)

- Insats A: Antal dagligvarubutiker som fått en mer rationell eller breddad verksamhet.
- Insats B: Antal drivmedelsanläggningar som fått en mer rationell eller breddad verksamhet.
- Insats C: Antal servicegivare som fått ökad omsättning och antal kunder som fått kortare resväg.
- Insats D: Antal servicegivare som fått ökad omsättning och antal kunder som fått kortare resväg.

Effektmål

(Effektmål är direkta och indirekta effekter som uppstår till följd av en insats.)

- Insats A: Förbättrade överlevnadsmöjligheter bland annat i form av högre omsättning.
- Insats B: Förbättrade överlevnadsmöjligheter bland annat i form av högre omsättning.
- Insats C: Ökad tillgänglighet till grundläggande betaltjänster.
- Insats D: Ökad tillgänglighet till kommersiell och offentlig service.

Effektmålen kan definieras på både kort och lång sikt. Effektmål på kort sikt kan mäta måluppfyllelsen under en pågående insats. Effektmål som ligger långt fram i tiden kan inte mätas förrän några år efter en insats är avslutad. Effektmålen ligger utanför insatsens direkta kontroll.

Horisontella mål och övriga aktiviteter

- *Könskonsekvensanalys* av insatser inom de prioriterade områdena
- *Bemötandeenkät* för att kvalitetssäkra vår handläggning utifrån ett jämställdhets- och mångfaldhetsperspektiv
- *Informationsseminarium* för butiker och drivmedelsanläggningar för att upplysa om stöden samt att förenkla ansökningsförfarandet för företagarna.

Indikatorer

Indikatorer är ett verktyg för att mäta programmets aktiviteter och måluppfyllelse. Indikatorerna ska mäta måluppfyllelse för programmets insats-, resultat- och effektmål.

Insatsindikatorer avser utfall för de aktiviteter som gjorts inom insatsen:

- Insats A: Antal genomförda investeringar.
- Insats B: Antal genomförda investeringar.
- Insats C: Antal genomförda betaltjänstlösningar.
- Insats D: Antal genomförda samordningslösningar.

Resultatindikatorer avser resultat av en insats:

- Insats A: Antal butiker jämfört med utgångsläget.
- Insats B: Antal drivmedelsstationer jämfört med utgångsläget.
- Insats C: Antal betaltjänstlösningar jämfört med utgångsläget.
- Insats D: Antal samordningslösningar jämfört med utgångsläget.

Effektindikatorer avser de direkta och indirekta effekter som uppstår till följd av en insats. Effekterna kan uppstå med en viss tidsförskjutning men har ändå en koppling till insatsen.

- Insats A: Avstånd (km, tid) till närmaste butik.
- Insats B: Avstånd (km, tid) till närmaste drivmedelsanläggning.
- Insats C: Avstånd (km, tid) till närmaste betaltjänstservice.
- Insats D: Avstånd (km, tid) till närmaste samordnade service.

Uppföljning och utvärdering

Genomförda insatser och uppnådda resultat redovisas till Tillväxtverket som har i uppdrag att sammanställa och redovisa hur länen genomför sina respektive regionala serviceprogram till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Redovisningar avseende hur genomförandet fortskrider kommer årligen att redovisas till Tillväxtverket enligt följande plan:

- Delredovisning 1 den 31 januari 2015
- Delredovisning 2 den 31 januari 2016
- Delredovisning 3 den 31 januari 2017
- Delredovisning 4 den 31 januari 2018
- Slutredovisning för perioden 2014–2018, lämnas till Tillväxtverket av Länsstyrelsen senast den 31 januari 2019

Redovisning av förlängd programperiod till och med 2020 lämnas till Tillväxtverket efter 2020.

Uppföljnings- och utvärderingsplan redovisas i nästa avsnitt.

Uppföljnings- och utvärderingsplan

I de tre följande underrubrikerna anges programmets/insatsens mål och indikatorer utifrån de utfall, resultat och effekter som beskrivits i serviceprogrammet. När det gäller kolumnen Källa är det Länsstyrelsen som via kontakter med servicegivarna gjort uppföljningen av alla insatser fram till 31 januari 2018.

Insatsmål och indikatorer

Insatsmål är mål för de aktiviteter som genomförs inom programmet.

	Insatsmål	**Aktivitetsindikator**	**Källa**
Tillgänglighet till dagligvaror	X antal beviljade investeringsstöd för upprustning/inventarier	Antal genomförda investeringar	
Tillgänglighet till drivmedel	X antal beviljade investeringsstöd för upprustning/utrustning	Antal genomförda investeringar	
Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster	X antal stöd till betaltjänstlösningar har åstadkommits	Antal genomförda betaltjänstlösningar	
Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service	X antal stöd till samordningslösningar mellan butiker och stat/kommun/annan servicegivare har etablerats	Antal genomförda samordningslösningar	

Resultatmål och indikatorer

Resultatmål är resultat av en insats.

	Resultatmål	Resultatindikator	Källa
Tillgänglighet till dagligvaror	Antal dagligvarubutiker som fått en mer rationell eller breddad verksamhet	Antal butiker jämfört med utgångsläget	
Tillgänglighet till drivmedel	Antal drivmedelsanläggningar som fått en mer rationell eller breddad verksamhet.	Antal drivmedelsanläggningar jämfört med utgångsläget	
Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster	Antal servicegivare som fått ökad omsättning och antal kunder som fått kortare resväg	Antal betaltjänstlösningar jämfört med utgångsläget	
Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service	Antal servicegivare som fått ökad omsättning och antal kunder som fått kortare resväg	Antal samordningslösningar jämfört med utgångsläget	

Effektmål och indikatorer

Effektmål är de direkta och indirekta effekter som uppstår till följd av programmet/insatsen.

	Effektmål	**Effektindikator**	**Källa**
Tillgänglighet till dagligvaror	Förbättrade överlevnadsmöjligheter bl.a. i form av högre omsättning	Avstånd (km, tid) till närmaste butik	
Tillgänglighet till drivmedel	Förbättrade överlevnadsmöjligheter bl.a. i form av högre omsättning	Avstånd (km, tid) till närmaste drivmedelsanläggning.	
Tillgänglighet till grundläggande betaltjänster	Ökad tillgänglighet till grundläggande betaltjänster	Avstånd (km, tid) till närmaste betaltjänstservice	
Samordnade lösningar kommersiell och offentlig service	Ökad tillgänglighet till kommersiell och offentlig service	Avstånd (km, tid) till närmaste samordnade service	

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
www.sll.se/regionalutveckling

Region Stockholm